

világítanak egy paraszti szoba mécsese vagy egy kisvárosi pislákoló utcalámpája körül. Mindez valami réveteg, ködösen bizonytalan s valószínűtlenül látomászerű világot tár elénk, ahol nemcsak a dolgok körvonalai, hanem az emberek élete is imbolygón elmosódott. Talán ahogyan Turgenyev hőse elmélkedik: «Minden csak füst: a maga élete, az orosz élet, az egész emberiség . . . Minden gőz és füst. Minden haszontalanul és nyom nélkül múlik el: egy új szél . . . és előlről kezdődhetik a játék». Vagy, amint Bjelinszkij sóhajtott fel: «A mi országunk egy délibáb».

4.

Vázlatosan végigfutottunk az orosz politikai és szellemi fejlődés két párhuzamos vonalán s kerestük és összefoglaltuk azokat a jelenségeket, melyek véleményünk szerint a mai kollektív és parancsuralmi rendszernek mintegy a gyökerei lehetnek. Azonban hozzá kell fűznünk, hogy a «régí» orosz társadalmi rend teljes széthullásának oka bizonyos strukturális hibákra is visszavezethető. E szervi betegségek közé kell sorolnunk elsősorban is a stabil, egészséges polgári réteg, a középosztály hiányát. Hadsereg s a jórészt idegen összetételű hivatalnoki kar zárt kaszt s mindkettő úgyszólván vak eszüköze az uralkodói hatalomnak. Lüktetően eleven politikai élet az autokrácia talajában nem fejlődhetik s így az orosz intelligencia nem nyer semmiféle lehetőséget bizonyos lelki feszültségek rendes úton való kiélésére, sem politikai iskolázásban nem részesül. Ennek az a súlyos következménye, hogy hamarosan mindennemű zavaros és szélsőséges áramlat fertőzésének esik áldozatul s ebben a lázas állapotban elveszti józan szemmértékét és ítélőképességét. Könnyű zsákmánya annak a forradalomnak, melyet évtizedes tevékenységével maga is előkészít.

A másik nagy társadalmi szerencsétlenség az, hogy Oroszországban csak Sztolypin agrárreformja után alakulhatott önálló, földtulajdonnal rendelkező parasztréteg. Ez a réteg azonban hártavékonyságú a földtelen muzsikos roppant tömege felett. Az orosz paraszt valami ősi, sajátosan muzsika- és kommunisztikus jellegű szövetkezetté, az ú. n. *mir* keretében műveli a földet, mely sohasem lehet az övé. Éppen ezért nem nemesedhetik nemzetfenntartó erővé, hanem marad, ami volt századokon át: komor vulkánikus energiák káosza, lelkében lefojtott gyűlölségekkel és földéhséggel s mikor vágyainak a forradalom utat enged, vad és páratlan arányú áradással veti magát a földbirtokokra.

1917 a muzsik szemében évezredes álmok beteljesedésének látszott.

PARASZT BALLADA.

— Rudolf List. —

Az ablak árnya vak, kerek sír.
Omló rácsok mögött gyerek sír.

A dült palánk a földbe túr,
ferdén mered fölé az Úr.

A zszindelyen moha virul buján,
alattuk ül sárgán szent Flórián.

A pók az ajtót átkötötte.
Iszap mászik a kútödörbe.

Az ember: eldőlt részezen.

Az asszony: bent lóg egy szegen.

Németből: ifj. Gyökössy Endre.